

Klima- og miljødepartementet
Att: Miljødirektoratet

Denne klagen sendes kun per epost: post@miljodir.no

Deres referanse:
[ref]

Vår referanse:
122831

Ansvarlig advokat:
Hedda Strømsodd Hosar

Sandvika, 29.06.2023

KLAGE PÅ VEDTAK OM AVSLAG - UTSETTING OG INNFØRSEL AV FASAN OG RAPPHØNS 2023

Vi representerer Fuglehundklubbenes forbund (FKF) og følgende søkere om utsetting og innførsel av fasan og rapphøns i 2023:

- Vestfold Fuglehundklubb
- Østfold Fuglehundklubb
- Hedmark og Oppland FK
- Tjølling Jeger og Fiskerforening

Det vises til Miljødirektoratets vedtak av 8. juni 2023 der søknadene om utsetting og innførsel av fasan og rapphøns ble avslått. Med dette påklages vedtakene. Klagen er rettidig.

1 Oppsummering av klagen

Søknadene må settes i perspektiv. Saken gjelder utsetting av 4900 fugler som skal fordeles på fire ulike geografiske områder i Norge. Til sammenligning krysser ca. 70 millioner trekkfugl norske grenser hvert år.¹

Miljødirektoratets vurderinger av søknadene er ikke knyttet til virksomheten som faktisk er omsøkt. VKM-rapporten, som vedtaket synes å basere seg på, er basert på litteratur fra andre land som ikke har overføringsverdi til norske forhold. Miljødirektoratet hensyntar ikke rapportens forbehold om manglende studier fra norske forhold, og at konklusjonene avhenger av utsettingenes omfang.

VKM-rapporten vurderer virksomheten uten å hensynta alle tiltak for ivaretagelse av naturmangfold, dyrevelferd og smittevern som søkerne har etablert. Rapporten vurderer derfor en annen virksomhet enn den saken gjelder.

Miljødirektoratet fremstiller et misvisende bilde av den siste forskningsrapporten fra Høyskolen i Innlandet. Denne rapporten slår fast at det ikke finnes bevis for påstanden om at utsetting av disse fuglene i norsk natur representerer en trussel mot biomangfoldet eller økosystemene i Norge. Tvert imot viser forskningen at bevaring av disse artene er bra for naturen og artsmangfoldet.

¹ <https://www.birdlife.no/fuglekunnskap/nyheter/?id=2072>

HINN-rapporten slår fast at det er fullt mulig å sette ut sunne fugler som ikke sprer sykdommer og sikrer god dyrevelferd med riktige tiltak.

Søkerne støtter ytterligere tiltak som ivaretar fuglenes dyrevelferd, helse og naturmangfoldet, og foreslår at slike tiltak kan settes som vilkår for tillatelsene.

Utsetting er avgjørende for å kunne videreutvikle fuglehundrasene gjennom avl i Norge. En utrent jakthund bør ikke delta i jakt. Avslag på søknadene fratrukk hundeeierne muligheten til å forberede hunden på jaktsituasjonen, og sikre en trygg og human jaktgjennomføring av hensyn til fuglen og øvrige, ville arter i naturen.

2 Hva saken dreier seg om – den omsøkte virksomheten

Klagesaken gjelder søknader fra fire hundeklubber som samlet søker om innførsel og utsetting av 4900 fugl. Alle fuglene vil settes ut i løpet av en kort tidsperiode i august.

Fuglene fordeles på fire geografiske områder i Norge. Under oppstilles søkerne og antallet fugl det søkes om å sette ut i hvert område:

Søker	Fasan	Rapphøns
Vestfold Fuglehundklubb	1500	300
Østfold Fuglehundklubb	750	750
Hedmark og Oppland FK	600	0
Tjølling Jeger og Fiskerforening	800	200

2.1 Norske og europeiske tradisjoner for utsetting og avprøving

Utsetting av fasan og rapphøns har pågått i minst 148 år i Norge. I perioden 2013 – 2020 ble det i snitt satt ut ca. 5500 fugl per år.

I europeisk sammenheng har utsetting av fasan og rapphøns tilsvarende lange tradisjoner. Eksempelvis utsettes disse fuglene i Finland, Belgia, Danmark, Sverige, Nederland og Tyskland. Men sammenlignet med Norge utsettes et vesentlig høyere antall fugler i andre europeiske land. I Storbritannia utsettes 47 millioner fasan per år.

Avprøving av stående fuglehunder på lavlandsfugl er den eneste prøveformen den norske fuglehundsporten deler med resten av Europa. Det avholdes verdensmesterskap på lavland – kun gjennomført med fasan og rapphøns.

I Norge er prøvegrenen «lavland» tildelt status til å kunne dele ut Kongepokal. Hvert år kåres det en Norgesmester på «lavland».

Dersom søknaden om utsetting avslås, vil Norge være eneste land i Europa som forbyr utsetting av fasan og rapphøns. I et slikt tilfelle kan det ikke avholdes norgesmesterskap i Norge.

2.2 Hvordan gjennomføres trening og avprøving

Trening og avprøving skjer uten fysisk kontakt mellom hund og fugl. **Det verken skytes eller felles fugl:**

- Hundene deles inn i klasser og slippes kun to og to i terrenget.
- Hundenes oppgave er å markere fuglen ved å ta stand (stoppe) på alt fra 10-15 meter til 2-3 meter fra fuglen. Deretter skal den på ordre «reise» fuglen, dvs. å avansere i retning mot fuglen inntil fuglen letter og flyr vekk. Hunden skal forholde seg rolig når fuglen flyr av gårde.
- Fuglen flyr vekk når den er «reist» av hunden.
- For å sikre hundens evne til apport (hente skutt bytte), brukes tørket fugl. Denne treningen er sentral for å sikre at skadeskutt fugl blir hentet og avlivet raskt under senere jakt av småvilt.

3 Rettslig grunnlag

Tillatelse til innførsel og utsetting av fremmede organismer reguleres av FOR-2015-06-19-716 *Forskrift om fremmede organismer* §§ 6 og 10.

Etter §§ 6 og 10 fremgår at det ved vurderingen av søknaden skal «*særlig legges vekt på om den omsøkte organismen og eventuelle følgeorganismer kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold*». Videre kan det ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen/utsettingen «*vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold*».

4 Betydningen utsetting har for avl og jakt

I Norge er det lang tradisjon for jakt med hund. En vesentlig andel av de 135 000 nordmennene som deltar i høstjakten, driver småviltjakt med stående fuglehund.

Hvis hundeklubbene fratras muligheten til å avprøve hundene på lavland, vil det begrense muligheten til å videreutvikle fuglehundrasene gjennom avl i Norge. Rasestandarden måles etter prøveresultatene fra lavland. Målet er å avle frem hundene med de beste jaktenskapene. FKF viser til uttalelsene fra Norsk Kennelklubb i møte med Klima- og miljødepartementet 19. april 2023, som bekreftet dette.

Avslag på søknadene vil også begrense hundeiernes mulighet til å trene og dressere hundene for jakt. En veldressert og rutinert jakthund bidrar til økt dyrevelferd for både hund, fugl og andre ville arter. Fuglehundens arbeidsoppgaver er å lokalisere jaktbart vilt og presentere det for jeger på en slik måte at det sikkert kan felles, effektivt søkes etter og påvises og eventuelt, samt apporteres. Gjennom riktig dressur og planmessig eksponering på fugl i kontrollerte situasjoner, trenes hunden opp til å respektere viltet og avansere under førers fulle kontroll. Det må fremsettes vektige argumenter for å begrunne nedleggelse av en vesentlig arena disse hundeeierne har for å sikre forsvarlig jakt med fuglehund. Vi viser til at lavland er den eneste avprøving Norge har til felles med resten av Europa.

Det er et paradoks at Miljødirektoratet mener treningen av de utsatte fuglene, som gjennomføres i overvåkede og regulerte former, er skadelig for fuglen når de samtidig fratras hundeeierne en vesentlig arena for å trene hunden for jaktsituasjonen. En fuglehund uten nødvendig trening og

erfaringsgrunnlag vil gjerne følge sine sterke jaktinstinkter og kan opptre som en ukontrollert villhund i skogen, med de jaktetiske utfordringer dette innebærer. Dette får negative konsekvenser for fuglene, og bør avverges ved videreføring av den omsøkte virksomheten.

De ovenfor nevnte hensynene må veie tungt i vurderingen av om søknadene skal innvilges.

5 Klagers kommentarer til direktoratets presentasjon av kunnskapsgrunnlaget

Siden fjorårets søknadsbehandling har både Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) og Institutt for Skog- og Utmarksfag ved Høgskolen i Innlandet (HINN) utarbeidet rapporter om utsetting av fasan og raphøns.

5.1 Rapport fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø

Miljødirektoratet skriver i avslaget:

«Hovedkonklusjonen i rapporten fra VKM av 30. november 2022 er at utsetting av fasaner og raphøns i norsk natur fører med seg risiko for biologisk mangfold, risiko for dårlig dyrehelse og dårlig dyrevelferd. For de mest smittsomme dyresykdommene kan det være høy risiko for overføring av sykdom til ville fuglebestander.»

At det er «risiko» forbundet med hold, import og utsetting av fasan og raphøns gir etter FKFs syn ikke grunnlag for avslag på søknadene. Det vil alltid være risiko forbundet med dyrehold, herunder ved import av øvrige levende dyr, oppdrett og tilstedeværelse av oppdrettede husdyr i norsk natur under beitesesongene.

Risiko for dårlig dyrehelse, dyrevelferd og smitte ivaretas gjennom gjeldende lovkrav, lavlandsinstruksen og ytterligere tiltak, se pkt. 6 og 8.

Etter FKFs syn tegner Miljødirektoratet et misvisende bilde av VKM-rapporten. **Resultatene fra risikovurderingene til VKM viser at utsetting av fasan og raphøns har liten innvirkning på norsk natur.** Vi viser til tabellen under som oppsummerer rapportens konklusjoner i risikovurderingene:

Hazard	Impact		Likelihood		Risk characterization*
	Impact on Norwegian flora	Assessment of confidence	How likely it is for characterized hazard to occur	Assessment of confidence	The risk to biodiversity in Norway posed by the specific hazard
Competition (3.2.1)	Minimal/Minor	Medium	Moderately Likely	Medium	Moderate/Low

Predation (3.2.2)	Minor	Low	Unlikely/Likely	Low	Low to Moderate
Hybridization (3.2.3)	Minor	Low	Unlikely	Low	Low
Transmission of disease to wild birds (3.2.4)	Minor/Major	Medium	Unlikely**	Medium	Low**
Grazing/herbivory / browsing (3.2.5)	Minor	Low	Moderately likely	Low	Moderate
Predator abundance (3.2.7)	Minor	Medium	Moderately likely	-	Moderate
Pathogen-mediated competition (3.2.8)	Minor	Medium	Likely	Medium	Moderate
Transmission of disease between captive flocks of pheasants and grey partridges	Minor/Moderate / Major		Unlikely***	Medium	Low to high

* Kategoriene er ikke definert i rapporten, noe som gjør denne klassifiseringen innholdsløs. Det brukes også ulik betegnelse for kategoriene gjennom rapporten.

**Gjelder ikke ved utsetting «at a high frequency over a prolonged period», men det er ikke tilfellet for de omsøkte utsettingene.

***Gjelder ikke i et «a longer time perspective», men håndtering av fuglene i denne saken går over kort tidsperiode.

Som tabellen viser er antatt påvirkning i alle tilfelle satt til «Minor». For smitte er det også lagt inn «Major» for tilfellet en svært smittomt og virulent patogen/høy frekvens utsetting over lenge tid og lengre periode, men her er sannsynligheten satt til *usannsynlig*.

I sine vurderinger legger VKM-rapporten for tung vekt på utenlandske studier som ikke har overføringsverdi til den omsøkte virksomheten. Særlig henvises det til studier fra Storbritannia der det settes ut 47 millioner fasan per år. Forskerne viser utførlig til at det mangler studier fra Norge, og at forholdene vil variere med omfanget utsettinger, men bruker ikke dette i sine endelige konklusjoner. Det er også lite samsvar mellom risikovurderingene, som vist i tabellen over, og rapportens oppsummerende avsnitt. Dette er etter FKFs syn en vesentlig mangel ved rapporten.

Et sentralt punkt som helt er utelatt i VKM-rapporten, er norsk regelverk for transport, smittevern, oppdrett mv. Risikodempende faktorer, som søkerne må gjennomføre i henhold til norsk lov, må hensyntas for å kunne vurdere virksomheten. Vurderingen av smitterisiko er eksempelvis helt blottet

for alle smitteverntiltak som virksomhetene gjennomfører og smittevernregimet som Mattilsynet vil iverksette ved smitterisiko. Dette gir uriktige resultater. Se pkt. 5.2.

I forlengelsen av dette stiller FKF spørsmål ved om komiteen kjenner virksomheten godt nok. Lavlandsinstruksens omfattende regulering av virksomheten, og som nettopp har som formål å redusere utilsiktede påvirkninger av utsettingen, er ikke hensyntatt. Komiteen uttaler eksempelvis i pkt. 1.7 "Description of pointing dog training on live birds":

Not all field trials demand the shooting of birds and judging of a dogs' retrieving skills.

Det er ingen som skyter fuglen under trening eller avprøving, jfr. pkt. 2.2. Fuglen er heller ikke i fysisk kontakt med hunden. Hundene trener apport (å hente skutt bytte) med medbragt, tørket fugl. Dette følger av Lavlandsinstruksen. Det er svært urovekkende at komiteen ikke gjør seg kjent med virksomheten før de skriver rapporten.

VKM vurderer utsettingens og dyreholdets negative påvirkning på natur og dyr *uten* å hensynta alle de sikkerhetstiltak som søkerne er underlagt og har iverksatt. VKMs vurderinger er ikke relevante i herværende sak. VKM-rapporten har vurdert en annen virksomhet enn den søkerne driver.

5.2 Rapport fra Institutt for Skog- og Utmarksfag ved Høgskolen i Innlandet

HINN leverte sin rapport 08.03.2023. Forskerne fremstiller en nyansert analyse av foreliggende litteratur og påpeker at allmenngyldigheten i vitenskapelige modeller er begrenset. Forskerne fremhever viktigheten av å ta hensyn til omfanget og skalaen på utsettingen når man skal vurdere utilsiktede effekter på økosystemer. De konkluderer med at det, med det omsøkte omfanget, er fullt mulig å sette ut sunne fugler som ikke sprer sykdommer og sikrer god dyrevelferd med riktige tiltak.

FKF er ikke enig i Miljødirektoratets oppsummering av rapporten fra Høgskolen i Innlandet. I avslaget uttaler direktoratet:

«Hovedkonklusjonen i rapporten fra Høgskolen i Innlandet er at utsetting av fasaner og rapphøns i norsk natur kan føre med seg noen risikoer for biologisk mangfold, risiko for dårlig dyrehelse og dårlig dyrevelferd. De tar for seg ulike tiltak som kan minimere risikoene og konkluderer med at det lave antall fugler som blir sluppet ut i Norge vil ha liten effekt på naturmangfoldet. De viser også til tiltak som kan redusere den dårlige dyrevelferden.»

Denne «hovedkonklusjonen», som direktoratet benevner det for å være, kan vanskelig forenes med rapportens faktiske innhold. Det vises til rapportens sammendrag der det uttales:

Når man vurderer utilsiktede effekter på økosystemer etter utsetting av oppdrettede fugler, er det viktig å ta hensyn til omfanget og skalaen på utsettingen. Studier som fokuserer fauna- og flora-effekter har hva vi kjenner til kun blitt utført i Storbritannia, der 47 millioner fasaner slippes ut årlig. Det norske utsettingsprogrammet er forsvinnende lite i forhold, og det finnes for øyeblikket ingen informasjon som støtter hypotesen om at rapphøns og fasaner som er satt ut i Norge de siste ti årene, har hatt negative effekter på norske økosystemer eller det biologiske mangfoldet. Med nåværende forståelse av dyrevelferd, er det også mulig å tilpasse oppdretts- og utsettingsprogrammer som minimerer risikoen for spredning av patogener og som produserer sunne og levedyktige individer som er godt tilpasset livet utenfor oppdrettsanlegget.

FKF har forelagt Miljødirektoratets uttalelse for prosjektleder v/HINN som i en uttalelse svarer at de ikke deler Miljødirektoratets konklusjon av deres rapport.

6 Klagers kommentarer til avslagsgrunnene

6.1 Manglende vurdering av den omsøkte virksomheten

Et av Miljødirektoratets avslagsgrunner er fare for smittespredning. Det vises til at det er påvist fugleinfluenza og newcastlesyke i våre naboland, og at det er «*tilfeller der utsetting av disse fuglene har spredd sykdommene i økosystemet, som for eksempel i Finland, Sverige, Storbritannia og Danmark.*» Direktoratet uttaler deretter:

«Det er sannsynlig at dette også kan skje i Norge, spesielt med tanke på forekomsten av disse sykdommene pr. dags dato, og at importen av fuglene er planlagt fra landene hvor det har vært tilfeller av smitte i oppdrett.»

Direktoratet viser ikke til noe grunnlag for sine standpunkt som knytter vurderingene til den omsøkte virksomheten. Søknaden gjelder utsetting av totalt 4900 fugl fordelt på fire geografiske områder i Norge. At det er «tilfeller» der utsatte fugler har overført smitte i naboland, som utsetter millioner av fugl i året, kan ikke begrunne avslag i herværende sak.

FKF viser i denne forbindelse til risikovurderingen av smitteutbrudd i VKM-rapporten. Her konkluderte forskerne med at det er «Unlikely» med smitte fra utsatt fugl til vill fugl og at «Risk characterization» er «Low». VKM-rapporten viser til at andre konklusjoner ville gjelde for utsetting «at a high frequency over a prolonged period», noe som klart ikke er tilfelle for den omsøkte virksomheten.

Når det gjelder smitte mellom flokker av rapphøns og fasan i fangenskap, konkluderer VKM-rapporten med at innvirkningen på naturen mest sannsynlig vil være lokal og liten. Det konkluderes også med at det er *usannsynlig* med smitte ved enkeltkontakt mellom anlegg. I tillegg baserer VKM-rapporten seg på omstendighetene ved britiske oppdrettsanlegg, som på ingen måte kan overføres på de små forholdene hos den enkelte hundeklubb i Norge eller de svenske, sertifiserte oppdretterne. Forskerne påpeker i VKM-rapporten at norske oppdrettsanlegg ikke er vurdert (vår understreking):

Poor biosecurity measurements, high bird density and outdoor facilities that enable contact with wild bird populations in the facility of origin constitute hazards for transmission of disease from one facility to another. Such circumstances have been described as typical for the game bird industry in UK (Brookes et al., 2022). There has not been any systematic investigation of Norwegian game bird facilities.²

FKF viser til at den omsøkte utsettingen skal skje én gang i året innenfor en kort tidsperiode av et svært begrenset antall fugl. Utsettingen skjer i juli/august som er den perioden i året med lavest smittetrykk. Den omsøkte virksomheten skiller seg dermed klart fra den virksomheten VKM-

² VKM-rapporten s. 75.

rapporten vurderer. Miljødirektoratets sammenligning med smitteutbrudd i oppdrettsanlegg for fasan og raphøns i andre land, blir derfor ikke riktig i denne saken.

Etter FKFs syn fremsetter Miljødirektoratet generelle betraktninger om smitte som gjelder alle oppdrettsanlegg og alt hold av fjørfe – som er tillatt i Norge i dag i henhold til Mattilsynets regelverk. Det er ikke vist til forskning, heller ikke fra de to fremlagte rapportene, eller øvrig grunnlag som knytter den omsøkte virksomheten til smitteutbrudd. Igjen presiseres det lave antallet fugl som settes ut i Norge sammenlignet med våre naboland.

6.2 Norsk, spesialisert regelverk for smittevern

Et sentralt forhold, som ikke berøres av Miljødirektoratet eller VKM-rapporten, er det norske regelverket for smittehåndtering. Mattilsynet har et omfattende regelverk som er spesialisert helt ned til bestemmelser om gjennomføring av fjørfehold og smitterisiko for fugleinfluenza/newcastlesyke, dvs. nettopp det denne saken gjelder. Det vises til:

- [Forskrift om infisert sone for høypatogen aviær influensa og Newcastlepsyke](#)
- [Endringsforskrift 21.03.2023](#)
- [Forskrift om infisert sone for høypatogen aviær influensa og Newcastlepsyke - Lovdata](#)
- [Forskrift om opprettelse av restriksjonssone for å bekjempe høypatogen aviær influensa \(HPAI-soneforskrift\) - Lovdata](#)
- [Forskrift om oppheving av HPAI-soneforskrift](#)
- [Forskrift som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om forebygging og bekjempelse av smittsomme dyresykdommer \(dyresykdomsbekjempelsesforskriften\) - Lovdata](#)
- [Forskrift om dyrehelse \(dyrehelseforskriften\) - Lovdata](#)

Mattilsynet driver kontinuerlig overvåkning av sykdomsutbrudd bland norske dyr. For sykdommer som fugleinfluenza og newcastlesyke innfører Mattilsynet spesialbestemmelser for infiserte soner ved smitteutbrudd, jf. [Forskrift om opprettelse av restriksjonssone for å bekjempe høypatogen aviær influensa \(HPAI-soneforskrift\) - Lovdata](#). I § 10 oppstiller Mattilsynet forbud mot utsetting av fuglevilt i infisert sone.

Per dato for denne klagen har Mattilsynet status *ingen restriksjoner* for fjørfehold i smittevern for både fugleinfluenza og newcastlesyke i hele landet. Det betyr at det ikke foreligger infiserte soner i Norge som oppstiller strengere regler enn normalt, og § 10 i HPAI-soneforskriften om forbud mot utsetting av fuglevilt, er ikke gjeldende.

Det er derfor vanskelig for FKf å forstå hvilket annet grunnlag Miljødirektoratet har, som Mattilsynet ikke har, til å forby hundeklubbenes virksomhet med henvisning til smittefare på nåværende tidspunkt. Det følger av grunnleggende rettskildeprinsipper i norsk rett at spesialiserte rettsregler går foran generelle regler (*lex specialis*).

På samme måte forvalter Mattilsynet omfattende regelverk for innførsel av levende dyr:

- [Forskrift om dyrehelse \(dyrehelseforskriften\) - Lovdata](#)
- [Landdyrforflytningsforskriften - Lovdata Pro](#) jf. forordning (EU) 2020/688
- [Forskrift som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om forflytning av landdyr, rugeegg og animalske produkter fra landdyr i EØS-området \(landdyrforflytningsforskriften\) - Lovdata](#)

Gjennom dette regelverket er søkerne pålagt spesifikke krav til helsestatus i opprinnelsesbesetningen:

- komme fra godkjente anlegg i opprinnelseslandet.
- Det stilles krav om at fuglene har oppholdt seg i opprinnelsesbesetningen i minimum 21 dager før forflytning.
- Fuglene skal komme fra en flokk hvor det ikke har blitt rapportert om infeksjon med *Salmonella Pullorum*, *S. Gallinarum*, *S. arizonae*, *Mycoplasma gallinarum* eller *Mycoplasma meleagridis*; og dersom infeksjoner med nevnte agens har blitt bekreftet i anlegget i løpet av de siste 12 månedene før avsendelse må spesifiserte tiltak være iverksatt.
- Fuglene skal komme fra en flokk som ikke viser kliniske tegn på eller mistanke om listeførte sykdommer relevant for arten.
- Fuglene skal ikke ha vært i kontakt med fugler med lavere helsestatus i løpet av de siste 21 dagene før avreise (dette vil inkludere villfugl).
- Overvåking etter gjeldende regelverk har ikke påvist infeksjon med lavpatogene aviær influensa-virus i dyrenes opprinnelsesflokk de siste 21 dagene før avsendelse.

Igjen kan ikke FKF se hvilket grunnlag Miljødirektoratet har til å avslå søknad om import all den tid dette er tillatt etter Mattilsynets regelverk som er spesialisert på området og harmonisert med EU. Dette må direktoratet begrunne.

Som nevnt har heller ikke Miljødirektoratet vist til noe grunnlag som knytter den omsøkte virksomheten til smitteutbrudd, eller som forklarer hvorfor denne virksomheten skal forbyes i et smittevernperspektiv. VKM-rapporten, som direktoratet henviser til, uttaler spesifikt at deres vurderinger baseres på britiske oppdrettsanlegg.

FKF vil også påpeke at det er et paradoks at privatpersoner kan drive hobbyfjørerfehold med importerte høner som går fritt utendørs i hager og gårdstun, mens en organisert, regulert virksomhet drevet av erfarne utøvere, ikke skal tillates.

6.3 Tiltak

Søkerne ønsker å iverksette alle gjennomførbare tiltak som kan redusere faren for smitteutbrudd. Følgende tiltak foreslås som vilkår for innvilgelse av søknadene:

1. Ingen sammenblanding av flokker.
 - a. Innført flokk holdes samlet fra innførsel til utsetting uten sammenblanding med andre flokker.
2. Alle fugler gjennomgår PCR-testing og serologisk testing av fugleinfluensa og newcastlesyke før innførsel fra Sverige.

3. Alle fugler gjennomgår PCR-testing og serologisk testing av fugleinfluensa og newcastlesyke ved ankomst til anlegg i Norge.
4. Det kjøpes kun fugl fra sertifisert produsent.

7 Indirekte påvirkning på andre arter

Miljødirektoratet begrunner avslaget med at utsettingen kan bidra til næringskonkurransse og fortregning av øvrige arter.

Miljødirektoratet viser til at foring av fasan og raphøns kan minske vinterdødeligheten, men at dette også kan tiltrekke seg andre viltarter og predatorer. FKF viser til at Miljødirektoratet godtar tilleggsforing av fjellrev³, og kan ikke se at denne vurderingen kan gjøres annerledes fordi det er fugl og ikke fjellrev maten er tiltenkt.

FKF er videre enig i at utsetting av fasan og raphøns «kan» bidra til næringskonkurransse og fortregning av øvrige arter. For at dette skal kunne brukes som en avslagsgrunn, må vurderingen imidlertid knyttes til den omsøkte virksomheten. Søknaden gjelder 4 900 fugl fordelt på fire geografiske områder i landet. Hvilke negative innvirkninger *dette* har på næringskonkurransen og fortregning av stedege arter, sier ikke direktoratet noe om.

Den aktuelle virksomheten, og dens påvirkning på naturmangfoldet er derimot vurdert av forskerne i HINN-rapporten:

Currently, no information supports the hypothesis that release practices of pheasants and partridges undertaken the last decade pose a threat to biodiversity or ecosystems in Norway. On the contrary, the general lack of focus on such issues in the European literature outside Great Britain speak to the opposite. The focus has rather been on how partridge and pheasant conservation and management entail secondary effects on the agroecosystems which are holistically positive from a conservation standpoint (Interreg North Sea Region 2023). Concerns of negative impacts from releases stem from UK-studies that have assessed impacts of annual releases averaging 47 million pheasants which is not comparable to Norwegian conditions. The annual average (2013-2020) released in Norway was 5638 pheasants and partridges combined.⁴

Forskerne er her klare på at utsetting av ca. 5000- 6000 fugl *ikke* representerer en trussel mot naturmangfoldet.

Miljødirektoratet erkjenner også dette i avslaget der de viser til at VKM tar forbehold om antall utsatte fugl ved vurderingen av risikoen for negative påvirkninger:

«VKM viser derimot til en rekke negative påvirkninger på det biologiske mangfoldet ved denne aktiviteten. Risikoen for disse påvirkningene vil variere ut fra hvor mange individer som slippes ut. Konkurransse om ressurser er en slik påvirkning som kan variere ut fra antallet som slippes ut og hvor store bestandene blir.»

³ [Avlsprogrammet for fjellrev \(nina.no\)](https://nina.no)

⁴ Pkt. 6.2 Conclusions

Disse betraktningene er imidlertid ikke konkret vurdert eller hensyntatt i Miljødirektoratets konklusjoner.

8 Dyrevelferd

Miljødirektoratet begrunner avslaget i at utsettingen ikke ivaretar fuglenes dyrevelferd.

FKF viser til HINN-rapporten som slår fast at det er fullt mulig å sette ut sunne fugler som er sikret god dyrevelferd med riktige tiltak:

“With our current understanding of animal welfare, it is possible to conduct captive-breeding programs that do not jeopardize animal welfare and simultaneously minimize the risk of importing and spreading of contagion. Captive-breeding and release protocols that significantly improve the adaptiveness and post-release survival has also been developed and should be adopted if practices are continued. However, Norway has always been on the fringe of the distributions of pheasants and partridges in Europe and the prospects of pheasants and partridges establishing viable populations in Norwegian nature is probably low without aiding populations with legal predator control, habitat improvement and supplementary feeding in combination with optimized release techniques and breeding protocols.”

De anbefalte tiltakene i HINN-rapporten etterleves allerede i stor grad. Det vises til omfattende regulering i Lavlandsinstruksen – et regelverk som FKF har utarbeidet i samarbeid med Miljødirektoratet og Mattilsynet. Disse tiltakene er ikke hensyntatt i VKM-rapportens vurderinger, og representerer en vesentlig mangel ved denne rapporten som gjør at vurderingene ikke er overførbare på herværende sak.

Av gjennomførte tiltak nevnes:

- Utsetting skal skje i perioden 1. juni – 31. august om ikke annet fremgår av tillatelse fra myndighetene.
- Fuglene undersøkes før utsetting.
- Fuglene akklimatiseres før utsetting (Rapphøns i 7 – 14 dager i volier på stedet).
- Fuglene skal kun utsettes i egnet biotop med naturlig skjul/gjemsel.
- Fuglene er fredet 14 dager etter utsetting.
- Det skal minimum gå fire dager mellom trening i samme terreng. Etter 7. november skal det, som følge av økt trussel fra rovfugl, gå minimum syv dager mellom trening i samme terreng.
- Veterinær og/eller representant fra Mattilsynet skal inviteres på prøvearrangement. Hvis disse ikke kan stille, oppnevnes egnet person til å rapportere.
- Trening kan kun skje i regi av vedkommende som har mottatt tillatelsen
- Fuglens kondisjon og værforholdene skal alltid vurderes før trening eller prøve.
- Det skal arbeides for habitatforbedrende tiltak.

I tillegg foreslås følgende tiltak:

- Veterinær undersøker fuglen før transport.
- Maksimal transportetappe settes kortere enn gjeldende krav, som i dag er 12 timer for fjørfe, jf. forskrift om transport av levende dyr § 23.
- Krav til minimum burstørrelse.
- Kontinuerlig temperaturkontroll av transportmiddel.
- Veterinær undersøker fuglen etter endt transport.

8.1 Dødelighet – fuglenes mulighet til å overleve i norsk natur

8.1.1 Innledning

Et gjennomgående punkt i saken har vært fuglenes evne til å overleve i norsk natur. Miljødirektoratet henviser til at fuglene har «*manglende erfaring med næringssøk, risikoen for å fryse i hjel, manglende fluktrespons, dårlig flyveegenskaper og dårlig predatorrespons*».

Fordi det ikke finnes studier på utsatte rapphøns og fasan i Norge, har man ikke hatt grunnlag for disse antagelsene. I år kan FKF imidlertid melde om et høyt antall observasjoner av fasan og rapphøns. Dette bekrefter at både rapphøns og fasan er levedyktige i norsk natur, og at Miljødirektoratets og VKM-rapportens beskrivelser av dødeligheten ikke stemmer. Det vises spesielt til fåtallet av utsetninger de siste årene, og at det er observert flokker med kyllingkull som dokumenterer at de utsatte fuglene utvider bestandene.

I løpet av våren 2023 har fuglehundklubber i FKF gjennomført telling av rapphøns og fasaner to steder i landet for å ta rede på fuglenes naturlige evne til overlevelse. Tellingene er utført i Østfold og i Nærøysund i den nordvestlige delen av Trøndelag. Begge områdene har typisk kystklima med milde vintre. Følgende kan opplyses om fugletellingen:

8.1.2 Observasjoner i Østfold

I uke 13 i 2023 gjennomførte Østfold Fuglehundklubb en taksering av deler av sine terreng som er stilt til disposisjon. Takseringen ble utført av medlemmer av Østfold Fuglehundklubb. Terrengene ble avsjøkt med hund. **I disse terrengene ble det ikke satt ut fugl i 2022, og i 2021 ble det satt ut svært få fugler på grunn av sen tillatelse fra Klima- og miljødepartementet.** Følgende observasjoner ble gjort:

- I Råde: 4 par rapphøns og 4 single rapphøns, til sammen 12 fugler.
- I Solli: En flokk på 7 rapphøns og 2 fasaner, til sammen 9 fugler.
- I Kalnes: En flokk på 8 rapphøns og 4 fasaner, til sammen 12 fugl.

Alt i alt ble det registrert 33 fugl. Taksørerne var omhyggelig med å passe på at ingen av fuglene ble registrert mer enn en gang.

Vi har fått tilbakemeldinger fra grunneiere og medlemmer om at det i vår også er observert fugl i andre terreng. Dette er altså fugl som har overlevd i minst ett år.

8.1.3 Nærøysund

Her er det i vår gjort følgende observasjoner av rapphøns og fasaner på følgende terreng:

- Arnøya: Det er observert 7 etablerte rapphøns-par og 9 fasanpar. Til sammen 32 fugl. I tillegg har beboerne på øya observert spillende hanner. Alle parene har sine faste revir.
- Rossøya – Lundring: Gjennom vinteren har det vært observert 2 rapphønskull med henholdsvis 5 og 9 individer i området. Pr 30/4 er det dokumentert 4 etablerte rapphønspar.

Fire fasancocker er observert jevnlig. Ved utgangen av vinteren er det dokumentert 2 fasanpar i området. Til sammen 12 fugl.

- Nyheim – Flosand: Vi vet med sikkerhet at det befinner minst 7 etablerte rapphønspar i området. Trolig er det flere. Vi finner spillende hanner utenom parene uten å kunne dokumentere at disse har høner med seg. Vi vet med sikkerhet om 5 etablerte fasanpar. Trolig er det flere par i området. Til sammen: Minst 24 fugl.
- Fikkan: 2 rapphønspar er etablert i området Folkestad og Dalen. 2 fasanpar er etablert i området ved Folkestad. Til sammen: Minst åtte fugler.

Totalt observert i Nærøysund våren 2023: 76 fugl.

8.1.4 Oppsummering

Per tidspunkt for denne klagen er de ovennevnte observasjonene eneste foreliggende kilde som sier noe om overlevelsesratene til rapphøns og fasan i norsk natur. Og dette viser at fuglene er levedyktige.

Disse observasjonene er meldt inn til Artsdatabanken.

Som FKF tidligere har skrevet til myndighetene, ønsker FKF at det forskes på fuglene i norsk natur for å etablere relevante studier for fremtiden.

9 Uttalelse fra Mattilsynet dato 28. februar 2023

FKF fremhever at HINN-rapporten kom *etter* at Mattilsynet ga sin uttalelse som Miljødirektoratet viser til. Denne uttalelsen tar derfor ikke høyde for foreliggende forskning på området.

Uttalelsen tar heller ikke høyde for tiltakene som søkerne iverksetter for å ytterligere sikre dyrevelferden.

Uttalelsen viser at vedkommende ikke kjenner til den omsøkte virksomheten, det vises igjen til pkt.2.2. om hvordan treningen gjennomføres.

Mattilsynets uttalelser er derfor heller ikke relevant for den omsøkte virksomheten.

Basert på måten denne uttalelsen er skrevet på, reiser FKF spørsmål ved om dette er Mattilsynets offisielle standpunkt.

10 Kommentar til tingrettens kjennelse i 2022

Den 26.08.2022 avsa Oslo tingrett kjennelse i sak om midlertidig forføyning fremmet av NOAH for Dyrers Rettigheter mot Staten v/Klima- og Miljødepartementet og fjorårets søkere om utsetting av fasan og rapphøns.

Dette var en midlertidig, prejudisiell avgjørelse, og ikke en endelig dom. Retten vurderte om saksøkers krav var sannsynliggjort basert på en begrenset bevisføring i påvente av ordinær rettssak.

Retten har følgelig ikke tatt endelig stilling til om departementets vedtak var ugyldig. Noah for Dyrs Rettigheter tok ikke ut stevning i saken, slik de måtte ha gjort for å få domstolens avgjørelse i saken.

I tillegg til dette gjelder den midlertidige avgjørelsen en konkret vurdering av departementets vedtak av 20.08.2022 og kunnskapsgrunnlaget som forelå på dette tidspunktet, jf. slutningens ordlyd. Senere års behandling av saken er ikke vurdert.

I årets søknadsbehandling er kunnskapsgrunnlaget oppdatert sammenlignet med i fjor, og sakens faktiske side er ikke lenger den samme. Tingrettens kjennelse og departementets vedtak fra fjorårets saksbehandling er derfor ikke overførbare på årets søknadsbehandling.

11 Oppsummering av klagen

Miljødirektoratet viser ikke til noe grunnlag for sine standpunkt som knytter vurderingene til den omsøkte virksomheten. Hvordan utsetting av 4 900 fugl fordelt på fire geografiske områder i Norge kan ha negativ påvirkning på naturmangfoldet, sier ikke direktoratet noe om. Det er dette saken gjelder. VKM-rapporten bruker studier fra andre europeiske land der det utsettes millioner av fugl hvert år.

Vurderinger som ikke hensyntar søkerens gjennomførte tiltak for å hindre smitte og ivareta dyrevelferd og naturmangfold, er ikke relevante i saken. Mattilsynets omfattende regelverk om smittevern, transport, oppdrett mv. kan ikke utelates. Det er vanskelig for FKF å forstå hvordan Miljødirektoratet kan operere med strengere regler enn det som følger av spesiallovgivningen som Mattilsynet forvalter.

Antagelser om høy dødelighet hos utsatt fasan og raphøns, som Miljødirektoratets vurderinger baserer seg på, er ikke dokumentert. Det finnes ikke forskning på raphøns og fasan i Norge. Direktoratets antagelser er motbevist ved årets observasjoner av raphøns og fasan i norsk natur.

FKF ønsker avslutningsvis å vise til en artikkel av Torstein Storaas, professor emeritus ved fakultet for anvendt økologi, landbruksfag og bioteknologi ved Høgskolen i Innlandet og Beate Geitle i Jakt og Fiske 4/2023. Storaas er en anerkjent forsker på området med flere litterære verk.

I artikkelen kritiseres VKM-rapportens kildebruk som henviser til britiske studier. Det vises til at norske utsettingen utgjør under 0,2 promille av omfanget i Storbritannia. Det uttales at «det er dårleg folkeskikk og uærleg vitskap å bruka denne kjelda for å påstå påverknad på planter og leddyr i Noreg». Videre sammenlignes myndighetenes forvaltning av fjellrev og raphøns. Vi viser før øvrig til artikkelen.

Bilag 1: Artikkel «Fjellrev og raphøns», Jakt og fiske 4/2023.

Vi håper på positiv tilbakemelding på klagen. Ved spørsmål kan undertegnede kontaktes.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Dehn DA

Hedda Strømsodd Hosar

Advokat MNA | Partner

E-post: hosar@dehn.no

Tlf.: +47 414 12 369

Denne klagen er elektronisk signert.

Document ID 0752e6ea-7216-ee11-8f6d-000d3a2231a3

bankID signering

Signer name: Hedda Strømsodd Hosar
Title:
Signed on behalf of:
Signed time: 29.06.2023 13.50
Signed Document ID: 0752e6ea-7216-ee11-
8f6d-000d3a2231a3

Document ID 0752e6ea-7216-ee11-8f6d-000d3a2231a3

Document ID 0752e6ea-7216-ee11-8f6d-000d3a2231a3 is signed by using Avant IT AS built in module for electronic signing using Norwegian BankID. Each signer's signed PAdES (PDF Advanced Electronic Signature) is non editable after it has been signed. This document is a verification by Avant IT AS that all signers has signed Document ID 0752e6ea-7216-ee11-8f6d-000d3a2231a3. By request the signed PAdES document can be provided.

See <https://www.bankid.no/> and [PAdES - Wikipedia](#) for more information